

УДК 343.85

С. С. Шрамко, молодший науковий співробітник сектору дослідження проблем запобігання злочинності Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ЗАПОБІГАННІ ЗЛОЧИННОСТІ В УКРАЇНІ

У статті розглядаються нормативно-правові акти, що регулюють в тому чи іншому обсязі участь громадськості у запобіганні злочинності в Україні. Надане визначення нормативно-правового регулювання участі громадськості у запобіганні злочинності.

Ключові слова: *нормативно-правове регулювання, правові норми, запобіжна роль громадськості, міжнародно-правове законодавство, законодавство України.*

Сфера боротьби зі злочинністю, укріплення правопорядку та законності в країні є одним з найбільш вагомих та першочергових завдань, які ставляться перед державою та відповідно вирішення яких потребує найбільш повного урегулювання нормами права. Запобігання злочинності нерозривно пов'язане з послідовним здійсненням принципу законності й забезпечується всебічним правовим регулюванням. У цьому сенсі можна говорити про створення правових засад запобіжної діяльності.

Велика група суспільних відносин з метою їх упорядкування, подальшого укріплення та розвитку зазнає впливу права. Правове регулювання — особлива форма організації суспільних відносин, що виражає та відбиває їх специфіку з урахуванням цілей, завдань та методів відповідної галузі права¹. До того ж право як регулятор суспільних відносин встановлює коло прав та обов'язків їх суб'єктів. У зв'язку з нагальною необхідністю розширення та поглиблення форм взаємодії державних органів із громадськістю у

¹ Гальперин И. М. Взаимодействие государственных органов и общественности по борьбе с преступностью (уголовно-правовое и уголовно-процессуальное исследование) / И. М. Гальперин. — М. : Юрид. лит., 1972. — С. 21.

боротьбі зі злочинністю виникає потреба дослідити взаємовідносини, що виникають при цьому, та уяснити роль і обсяг правового регулювання.

Питання стосовно поняття і системи правового регулювання діяльності щодо запобігання злочинності висвітлювалися у працях таких зарубіжних і вітчизняних авторів, як Г. А. Аванесов, А. І. Алексеев, В. В. Голіна, Л. М. Давиденко, І. М. Даньшин, О. М. Джужа, А. П. Закалюк, О. Б. Сахаров та ін.¹ Окремим проблемам у сфері правового регулювання участі громадськості у запобіжній діяльності приділялась увага у дослідженнях Ф. А. Лопушанського, І. М. Гальперіна, В. О. Уткіна.

Автори монографії «Курс советской криминологии: Предупреждение преступности» (1986 р.) дають таке визначення правового регулювання запобігання злочинності: це нормотворча діяльність держави та її органів, що закріплює в законних та інших нормативних актах цілі та завдання запобігання злочинності, коло суб'єктів, які здійснюють цю діяльність, їх компетенцію та основні форми і методи впровадження запобіжних заходів².

Теоретичні уявлення щодо меж предмета правового регулювання запобіжної діяльності громадськості в свій час викликали певні протиріччя. Деякі вчені відстоювали позицію, засновану на

¹ Аванесов Г. А. Криминология и социальная профилактика / Г. А. Аванесов. – М. : Акад. МВД СССР, 1980. – С. 477–494; Криминология и профилактика преступлений : учебник / под ред. А. И. Алексеева. – М. : МВШМ МВД СССР, 1989. – С. 258–266; Голіна В. В. Запобігання злочинності в Україні : навч. посіб. / В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська. – Х. : Нац. юрид. акад. України, 2007. – С. 8–10; Давыденко Л. М. Противодействие преступности: теория, практика, проблемы : монография / Л. М. Давыденко, А. А. Бандурка. – Х. : Изд-во Нац. ун-та внутр. дел, 2005. – С. 19–22; Даньшин И. М. Общетеоретические проблемы криминологии : монография / И. М. Даньшин. – Харьков : Прапор, 2005. – С. 170–173; Курс криминології: Загальна частина : підручник : у 2 кн. / О. М. Джужа, П. П. Михайленко, О. Г. Кулик та ін. ; за заг. ред. О. М. Джужа. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – С. 136–147; Закалюк А. П. Правовые основы предупреждения преступности / А. П. Закалюк, А. Б. Сахаров // Теоретические основы предупреждения преступности. – М. : Юрид. лит., 1977. – С. 93–105.

² Курс советской криминологии: Предупреждение преступности / под ред. В. Н. Кудрявцева, И. И. Карпеца, Б. В. Коробейникова. – М. : Юрид. лит., 1986. – С. 36.

протиставленні права та громадського впливу, на запереченні правового характеру відносин, що виникають у цій сфері¹. Наприклад, А. О. Ліеде з цього приводу висловлювався так: «Тут правове регулювання найменш доречне, бо вже відбулася заміна вимог права веліннями моральності»². І. М. Гальперін розділяв цей погляд, зауважуючи, що було б неправильним звести все багатство форм участі громадськості у боротьбі зі злочинністю лише до регульованої галузі за допомогою правових засобів. Правове регулювання не треба розглядати як універсальний засіб впливу на суспільні відносини. Деякі відносини внаслідок своїх особливостей не підлягають правовому регулюванню, або не потребують його, а регулювання низки інших відносин є недоцільним. Головним завданням громадськості у боротьбі зі злочинністю є профілактика, посилення та вдосконалення виховного впливу на нестійких членів суспільства, тому спроба регулювати ці заходи за допомогою тільки правових норм було б неправильним. Ця діяльність у значній мірі ґрунтується на принципах моралі³. Протилежну думку висловив В. К. Звірбуль. Він вважає, що суспільні відносини, які виникають у процесі запобігання злочинності, повністю відповідають умовам правового регулювання⁴.

Водночас уявляється справедливою і позиція В. О. Уткіна, який пише, що далеко не всі відносини у сфері запобіжної діяльності громадськості та трудових колективів лежать у правовій сфері, тобто складають предмет правового регулювання. Недержавні суб'єкти у своїй профілактичній діяльності широко використовують норми моралі, традиції, звичаї. Якщо правовим визнавати суспільне життя у різних його проявах, тоді втрачається грань між суспільно необхідним та випадковим, суспільно корисним та шкідливим,

¹ Уткин В. А. Правовые основы участия общественности и трудовых коллективов в предупреждении рецидива преступлений / В. А. Уткин. – Томск : Изд-во Томск. ун-та, 1990. – С. 132.

² Лиеле А. А. Общественное поручительство в уголовном судопроизводстве : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. – Л., 1965. – С. 14.

³ Гальперин И. М. Взаимодействие государственных органов и общественности по борьбе с преступностью (уголовно-правовое и уголовно-процессуальное исследование) / И. М. Гальперин. – М. : Юрид. лит., 1972. – С. 24–25.

⁴ Звірбуль В. К. Правове регулювання предупреждения преступлений / В. К. Звірбуль // Соц. законность. – 1973. – № 2. – С. 34.

соціально справедливим та несправедливим, санкціонованим та забороненим¹.

На нашу думку, правові норми відіграють важливу роль у здійсненні запобіжної функції громадськості, оскільки її діяльність неодмінно призводить до втручання в особисті інтереси громадян, впливає на здійснення ними своїх суб'єктивних прав та покладає на них додаткові обов'язки. Правові норми забезпечують відповідну поведінку з боку об'єднань громадян та окремих осіб; створюють необхідні передумови забезпечення законності; визначають його підстави та межі; регулюють обсяг прав і обов'язків його суб'єктів та об'єктів².

Джерелом правового регулювання діяльності громадськості у запобіганні злочинності є законні та підзаконні акти, видані відповідними органами державної влади. Основою положенням документом у державі є Конституція України, яка встановлює загальні засади конституційного устрою, права та свободи громадян, принципи розподілу влади тощо. Основний Закон визнає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпеку найвищою соціальною цінністю та зобов'язує державу забезпечувати права і свободи людини. Стаття 27 Конституції України закріплює за громадянами право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Для здійснення і захисту своїх прав і свобод у положеннях Конституції України проголошується право громадян на свободу об'єднання у громадські організації.

У загальному плані права і свободи громадян, дотримання принципу гуманізму й законності, право на свободу об'єднання та головний принцип участі громадськості у запобіганні злочинності — добровільність знаходять відображення й у низці міжнародних актів, ратифікованих Україною. Серед таких можна назвати Європейську конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, ратифіковану Законом України № 475/97-ВР від 17 липня 1997 р., та

¹ Уткин В. А. Правовые основы участия общественности и трудовых коллективов в предупреждении рецидива преступлений / В. А. Уткин. – Томск : Изд-во Томск. ун-та, 1990. – С. 133.

² Игошев К. Е. Социальные аспекты предупреждения правонарушений: (проблемы социального контроля) / К. Е. Игошев, И. В. Шмаров. – М. : Юрид. лит., 1980. – С. 106.

Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, ратифікований Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19 жовтня 1973 р. Отже, правом на об'єднання, в тому числі з метою запобігання злочинності, володіють всі громадяни держави, якщо на це немає законних обмежень.

Важливі положення щодо запобіжної ролі громадськості та обов'язковості її участі містяться в низці міжнародних правових документів. До них належать, зокрема, Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми (ратифіковано Законом № 2530-VI від 21 вересня 2010 р.) і Конвенція ООН проти корупції (ратифіковано Законом № 251-V від 18 жовтня 2006 р.). Наприклад, у положеннях Конвенції ООН проти корупції, яка готувалася на основі найкращих практик у сфері запобігання корупції, серед іншого, підкреслюється, що ефективна реалізація антикорупційної політики держави має базуватися на комплексному застосуванні примусових запобіжних та просвітницьких процедур, що може бути забезпечено виключно за умови спільної участі у цьому процесі органів влади та громадськості¹.

Особливе значення у формуванні міжнародно-правової бази боротьби зі злочинністю відіграють конгреси Організації Об'єднаних Націй із запобігання злочинності і кримінального правосуддя. Конгреси проводяться кожні п'ять років починаючи з 1955 р. Під час їх засідань приймаються відповідні рішення і рекомендації для країн-учасників, серед яких вважаємо за потрібне виділити такі: Керівні принципи у галузі запобігання злочинності та кримінального правосуддя, Керівні принципи Організації Об'єднаних Націй для запобігання злочинності серед неповнолітніх (Ер-Риядські керівні принципи), Декларація про керівні принципи зменшення попиту на наркотики тощо. В цих документах проголошується, що для досягнення ефективності у діяльності по запобіганню злочинності необхідні зусилля всього суспільства.

Окремо слід сказати про рекомендації Конгресів ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя, в яких залучення

¹ Роз'яснення Міністерства юстиції України від 26 серпня 2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS16693.html. – Заголовок з екрана.

громадськості до запобігання злочинності зазначено як одна із прямих стратегій запобігання злочинності. Зокрема, в цих документах наводяться конкретні форми та методи такої участі на прикладі різних країн світу.

Як бачимо, в нормах міжнародного законодавства не остання роль приділяється закріпленню інституту участі громадськості у запобіганні злочинності. Загалом же вибір Україною курсу на євроінтеграцію зумовлює необхідність орієнтуватися на міжнародні правові акти та практику залучення громадськості до запобіжної діяльності.

Уявляється доречним проаналізувати більш детально національне законодавство. Зокрема, норми кримінального законодавства виконують не лише охоронну, а й регулятивну функцію. Іншими словами, кримінальне покарання має на меті не тільки кару, а й виправлення засуджених та запобігання вчиненню нових злочинів як засудженими, так й іншими особами¹. Так, аналіз статей КК України дозволив виокремити низку норм, які закріплюють участь громадськості у профілактичній і виховній роботі. У галузі кримінального права застосування замість покарання заходів громадського впливу може здійснюватися шляхом звільнення осіб від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Такий вид звільнення має за мету підвищити роль трудових колективів підприємств, організацій, установ у виховному процесі правопорушників, а також перевиховування правопорушників без ізоляції від суспільства шляхом підвищення їх відповідальності перед трудовим колективом². Особливим видом заміни кримінальних санкцій заходами громадського впливу є також передача тих осіб, які вчинили злочин до досягнення повноліття, під нагляд батьків чи осіб, які їх замінюють, чи під нагляд педагогічного або трудового колективу, а також окремим громадянам на їхнє прохання (ст. 105 КК України).

¹ Кримінальний Кодекс України (із змінами та доповн. станом на 15 травня 2011 р.). – Х. : Одісей, 2011. – С. 21.

² Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. – 2-ге вид., перероб. та доп. / за заг. ред. П. П. Андрушка, В. Г. Гончаренка, Є. В. Фесенка. – К. : Дакор, 2008. – С. 122.

Говорячи про запобіжну роль громадськості, слід звернути увагу на новели у Кримінальному процесуальному кодексі України, прийнятому Верховною Радою України 13 квітня 2012 р. Законом № 4651-VI. У новій редакції цього Закону не передбачена норма, яка містить порядок звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки колективу підприємства, установи чи організації. Відмітимо, що вилучення цієї статті — не дуже вдале рішення, оскільки інститут звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею на поруки зарекомендував себе з позитивного боку. Що стосується кримінального провадження щодо неповнолітніх, чинним КПК України передбачено застосування примусових заходів виховного характеру до неповнолітніх, які не досягли віку кримінальної відповідальності¹. При цьому слід підкреслити великі можливості громадськості у проведенні виховно-профілактичної роботи серед неповнолітніх правопорушників, яка, безумовно, має запобіжне значення. З метою підвищення ролі громадськості у вихованні неповнолітніх правопорушників був уведений інститут громадських вихователів. У Положенні про громадських вихователів, затвердженому Указом Президії Верховної Ради Української РСР від 26 серпня 1967 р. № 284-VII, докладно регламентовані завдання та порядок призначення громадських вихователів, їх основні права та обов'язки, форми та методи роботи. Повернемося до змін у кримінальному процесуальному законодавстві.

Так, новий КПК України 2012 р. включив «сміливу» новелу — затримання особи без ухвали слідчого судді, суду — «законне затримання». Суть її полягає у тому, що право затримати будь-яку особу, крім судді і народного депутата України (ст. 482 КПК), тепер має «кожен»: 1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення; 2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється у його вчиненні. Тут термін «кожен» означає абсолютно кожного, без винятку, будь-яку людину, аби вона не

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстиніан, 2012. – С. 1018.

була особою, якій законом надано право здійснювати затримання (уповноваженою на затримання службовою особою)¹. Таким чином, ця норма посилила роль громадськості, оскільки її дії набули процесуального значення.

Участь громадськості в організації громадського контролю за дотриманням прав і законних інтересів засуджених, а також у сприянні установам виконання покарання у їх виправленні й ресоціалізації і створенні належних умов їх тримання регулюється нормами Кримінально-виконавчого кодексу України. Ця діяльність справедливо вважається одним із перспективних напрямів запобіжної роботи в місцях позбавлення волі².

Світовий досвід у сфері боротьби зі злочинністю доводить, що без участі громадськості не може йти мови про успішне запобігання злочинності. Україна в цьому питанні не є винятком, тому на законодавчому рівні закріпила можливість залучення громадськості до запобігання окремим злочинним проявам. Серед таких законодавчих актів слід назвати Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» від 4 квітня 2011 р. № 3206-VI, Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20 вересня 2011 р. № 3739-VI, Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 р. № 638-IV, Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 р. № 2789-III тощо.

Участь громадськості у запобіганні злочинності є складовою діяльністю, спрямованою на забезпечення законності, правопорядку та громадської безпеки. Ці завдання повинні вирішуватися в умовах тісної взаємодії з державними органами, в першу чергу, з міліцією. Стаття 6 Закону України «Про міліцію» від 20 грудня 1990 р. № 565-XII присвячена сприянню державних органів, громадських організацій, трудових колективів і громадян у виконанні завдань міліції. Відповідно до цієї статті державні органи, громадські об'єднання, службові особи, трудові колективи, гро-

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. Є. Шумила. – К. : Юстиніан, 2012. – С. 453.

² Батиргарєєва В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія / В. С. Батиргарєєва. – Х. : Право, 2009. – С. 471.

мадяни зобов'язані сприяти міліції в охороні громадського порядку і боротьбі зі злочинністю. Міліція має право для виконання покладених на неї завдань залучати громадян за їх згодою до співробітництва у порядку, встановленому законами, що регулюють профілактичну та оперативно-розшукову діяльність. Примусове залучення громадян до співробітництва з міліцією заборонено¹. Крім цього, згідно з п. 13 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» від 18 лютого 1992 р. № 2136-ХІІ, оперативним підрозділам міліції законом надане право мати гласних і негласних штатних та позаштатних працівників.

Деякі вчені справедливо зазначають, що негативно впливає на всю роботу по боротьбі зі злочинністю брак спеціального законодавчого акта, який регулював би складну й багатогранну діяльність по запобіганню правопорушенням, в тому числі їх профілактику².

Розглядаючи питання нормативно-правового забезпечення участі громадськості у запобіжній діяльності, слід зауважити, що основні нормативно-правові акти, що регламентують їх діяльність, були прийняті ще за радянських часів. Із розпадом попередньої системи функціонування держави частина цих актів втратила чинність, інша просто застаріла³. Тому вбачається, що серйозною перешкодою для існування та розвитку громадського запобігання злочинності стає саме відсутність нормативно-правових актів, які забезпечують та регламентують цю діяльність.

Одним із перших документів незалежної України, виданим з метою посилення впливу громадськості на стан правопорядку, став Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності органів внутрішніх справ та громадських формувань з охорони громадського порядку» від 16 червня 1999 р. № 650/99. Цим документом на органи державної влади та органи місцевого самоврядування покладено: 1) вживання заходів щодо відновлен-

¹ Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. № 565-ХІІ // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 4. – Ст. 20.

² Лекарь А. Г. Профілактика преступлений / А. Г. Лекарь. – М. : Юрид. лит., 1972. – С. 68.

³ Бандурка О. М. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією : підручник / О. М. Бандурка. – Х. : Нац. ун-т внутр. справ, 2003. – С. 246.

ня роботи громадських пунктів охорони порядку та вирішення питання про повернення їм приміщень, які раніше вони займали; 2) забезпечення утворення громадських пунктів охорони правопорядку там, де їх немає, враховуючи регіональні особливості, організація роботи рад цих пунктів для координації діяльності громадських формувань, трудових колективів, населення з охорони громадського порядку, профілактики правопорушень за місцем проживання громадян; 3) організація роботи щодо відновлення діяльності в мікрорайонах міст, у сільських населених пунктах, на підприємствах і в установах, при закладах освіти добровільних народних дружин, загонів сприяння міліції, самозахисту, груп охорони громадського порядку та інших формувань; 4) всебічне сприяння зміцненню взаємодії державних органів, органів місцевого самоврядування, населення з працівниками органів внутрішніх справ, насамперед із дільничними інспекторами міліції¹.

Центральне місце у системі законодавства, яким визначаються правові засади діяльності громадських формувань правоохоронної спрямованості, посідає Закон України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» від 22 червня 2000 р. № 1835-III. Відповідно до цього Закону громадські формування з охорони громадського порядку створюються на добровільних засадах з метою сприяння органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам та органам виконавчої влади у запобіганні адміністративних правопорушень і злочинів, захисті життя та здоров'я громадян, інтересів суспільства і держави від протиправних посягань, профілактиці негативних явищ серед неповнолітніх та ін. Вони повинні мати відповідні установчі документи та бути зареєстрованими в органах Міністерства юстиції України. У своїй діяльності громадські формування керуються Статутом. Координацію діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку і державного кордону здійснюють відповідно місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування.

¹ Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності органів внутрішніх справ та громадських формувань з охорони громадського порядку : Указ Президента України від 16 червня 1999 р. № 650/99 // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 28. – Ст. 116.

Важливе значення для визначення правового статусу, порядку організації та діяльності громадськості відіграють також Закон України «Про органи самоорганізації населення» від 11 липня 2001 р. № 2625-III та Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР. Орган самоорганізації населення є однією з форм участі членів територіальних громад сіл, селищ, міст, районів у містах у вирішенні окремих питань місцевого значення. Серед інших повноважень органу самоорганізації населення можуть надаватися такі, як сприяння відповідно до законодавства України правоохоронним органам у забезпеченні ними охорони громадського порядку та ін.

У правовій державі соціально-конструктивною і демократичною формою організованого запобігання злочинності є розробка, прийняття і реалізація спеціальних програм, які поєднують загальносоціальні і спеціально-кримінологічні заходи означеної діяльності. Ці програми координують діяльність суб'єктів запобіжної діяльності, спрямовують їх зусилля на вирішення найбільш актуальних завдань¹.

У програмах, які діяли в Україні за часів незалежності, пріоритет надавався саме правовому забезпеченню правоохоронної діяльності та удосконаленню системи профілактики правопорушень². Серед інших питань в них передбачалося вивчення існуючої практики участі громадян та громадських формувань в діяльності з охорони громадського порядку. В чинній Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р., серед інших шляхів і способів розв'язання проблем зазначається захід щодо активізації участі громадськості в забезпеченні правопорядку у державі. Тут слід зауважити, що в зазначеній Концепції, як і в попередніх Державних програмах, не містяться конкретні заходи щодо забезпечення такої

¹ Голіна В. В. Злочинності – організовану протидію / В. В. Голіна. – Х. : Рубікон, 1998. – С. 10.

² Корнякова Т. В. Кримінологічні засади запобігання органами прокуратури злочинам проти довкілля : монографія / Т. В. Корнякова. – К. : Ін Юре, 2011. – С. 339.

діяльності, не розроблені форми та методи її здійснення. На нашу думку, це пов'язано з тим, що планування в цьому напрямі носить формальний і декларативний характер, оскільки вбачається не досить перспективним.

Аналіз змісту низки чинних та тих, строк яких уже сплинув, регіональних програм запобігання (профілактики) злочинності (правопорушень) в Україні показує, що в кожній з них включені в узагальненому виді такі положення: про вжиття заходів щодо виконання Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку та державного кордону»; проведення пропагандистських заходів щодо популяризації участі громадян у громадських формуваннях з охорони громадського порядку і державного кордону з метою сприяння створенню нових та розширенню існуючих формувань; налагодження співробітництва органів внутрішніх справ із громадянами; вжиття заходів щодо утворення або відновлення діяльності громадських формувань на підприємствах, в установах та організаціях, вищих навчальних закладах, організація їх матеріально-технічного забезпечення і стимулювання роботи тощо. Суб'єктами виконання цих заходів у більшості випадків зазначені ГУМВС України в області, облдержадміністрації, райдержадміністрації, виконкоми рад міст обласного значення. Та, на жаль, не зважаючи на нормативну закріпленість даних положень, статистичний аналіз їх фактичного виконання у часовому розрізі з 2007 по 2011 р. указує на регресний характер їх практичної реалізації. Так, за отриманими нами даними з Міністерства внутрішніх справ України, кількість громадських формувань правоохоронної спрямованості знизилася майже вдвічі (з 9217 до 5101, тобто на 55 %).

Узагальнивши зазначене вище, пропонуємо визначення *нормативно-правового регулювання участі громадськості у запобіганні злочинності*. Під ним розуміється система нормативно-правових актів держави та її органів, що закріплюють цілі та завдання діяльності громадськості як суб'єкта запобігання злочинності, її основні права та обов'язки, коло повноважень й основні форми та методи участі у запобіжній діяльності.

Розглянувши питання щодо правового забезпечення участі громадськості у запобіганні злочинності в Україні, слід відмітити, що на даний час ця діяльність не регулюється на належному рівні. У зв'язку з цим виникає нагальна потреба у подальшому вдосконаленні законодавства України в цьому напрямі, що, безумовно, сприятиме підвищенню ролі громадськості у запобіжній діяльності.

В статье рассматриваются нормативно-правовые акты, которые регулируют в том или ином объеме участие общественности в предупреждении преступности в Украине. Дано определение нормативно-правового регулирования участия общественности в предупреждении преступности.

In the article normatively-legal acts are examined that regulate in one or another volume participating of public in prevention of crime in Ukraine. Determination of the normatively-legal adjusting of participation of public is given in prevention of crime.

*Рекомендовано до опублікування на засіданні сектору дослідження проблем запобігання злочинності НДІ ВПЗ імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України (протокол № 3 від 13 березня 2013 р.).
Рецензент — доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України **В. В. Голіна**.*